

(ISSN: 2587-0238)

Okan Akin, N. (2023). Evaluation Of Rag Doll Making Methods With Designs For Visual Arts Education, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(21), 660-692.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.554>

Article Type (Makale Türü): Research Article

EVALUATION OF RAG DOLL MAKING METHODS WITH DESIGNS FOR VISUAL ARTS EDUCATION

Nalan OKAN AKIN

Assoc. Dr., University of Giresun, Giresun, Turkey, nalanokan@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2553-7229

Received: 02.09.2022

Accepted: 13.02.2023

Published: 05.03.2023

ABSTRACT

Rag dolls have been used for different purposes in the past. Today, there are also applications with design awareness in addition to the ones produced traditionally. It has also been the subject of much research. Rag dolls are discussed in terms of production methods in this study. The materials used were classified and a scheme grouped according to the production method was created. A rag doll design was developed, and the visuals of the implementation stages were presented for each method in this diagram. The research aims to classify rag doll methods and to demonstrate their suitability for visual arts education with sample applications. It is considered important since it draws attention to its implementation in visual arts classes so as to keep cultural values alive. Research is a situation assessment. However, it is a workshop with the development of diagrams and design workshops by systematizing the current situation on the subject. As a result of the research, a conceptual shape was formed in the classifications made in terms of methods. An example application design for each of these concepts is presented with visuals. It has been concluded that it is an alternative method for three-dimensional work experience gains according to the levels of primary and secondary school students. Simpler or more complex method types suitable for all levels have been suggested.

Keywords: Rag doll, visual arts education, design, three dimensions, culture, and tradition.

INTRODUCTION

Dolls are children's playmates. Dolls played mostly by girls have been used for different purposes from the first ones found in history (image 1). Rag dolls have been used as objects of faith, game tools, decoration elements, art objects and educational tools. In addition to dolls, which are traditional toy types, there are also toys grouped as cradles, household goods, transportation and work tools, noisemakers, animals, weapons, and game tools (top, ball, marble, etc.) (Onur, 2002). Rag dolls are sewn from cloth by their parents, stuffed with cotton or wool, and their hair and face are made especially for girls. Dolls made of cloth dressed on two sticks wrapped in a cross with a rope were also made (Durdu, 2015).

Image 1. Linen Rag Doll

Rag dolls are toys produced for children to play. In general, dolls are figures that accompany the games. These figures represent the child's inner world and the people around him/her or himself/herself. If the toys are taken into consideration regarding production; the designers of traditionally produced toys are women who use their creativity at home. Therefore, textile products are used more in the production of dolls (Akbulut, 2009). These dolls are also called rag dolls because of the name of the material used.

Similar to the other traditional toys, rag dolls carry cultural characteristics to the present (Onur, 2002). Socio-economic and cultural characteristics of societies are also reflected in toys (the tradition of making babies for their children with cloth and herbal products grown in the region continues today (Begiç, 2016). Folkloric clothing keeps the values of Turkish culture alive with traditional dolls with local fabrics, unique models and decorations that complement the clothes (Sakin, 2016).

The development and diversification of tourism in the world and rag dolls belonging to certain regions were highlighted from the end of the twentieth century and the beginning of the twenty-first century. In Turkey, Cappadocia, Damal, Çomakdağ, Keles local rag dolls are produced by women and contribute to the family economy, while ensuring their awareness through cultural tourism (Begiç, 2016). Among these babies, two studies on the aesthetic evaluation of Cappadocia and Çomakdağ babies (image 2, visual 3) are important. In the first one, along with the aesthetic practices of this village, rag dolls were evaluated aesthetically as a product of women's creativity, in Okan Akin's (2017a) "An Example on the Effect of Women on the Formation of Aesthetic Consciousness of the Society". The other research is also in Okan Akin's (2017b) "Aesthetic Evaluation of

Çomakdağ and Soğanlı rag dolls”, here Çomakdağ rag dolls and Kapadokya rag dolls were evaluated comparatively in terms of aesthetics.

Image 2. Çomakdağ Rag Dolls

Image 3. Cappadocia Rag Doll

When we look at Turkey in general, it is seen that a large number of folkloric dolls used in the sense of cultural transfer are produced. The evaluation of these two babies together is due to the fact that they are rag dolls. Other folkloric dolls are created by wearing traditional clothes on the body or ready-made doll bodies made of different materials. The doll produced in Çomakdağ from these two dolls (image 2) is made in accordance with the concept of pure rag dolls. Cappadocia dolls (image 3) are dolls produced by using auxiliary materials in their inner skeleton.

In addition to the practices that carry the traditional culture to the present through rag dolls, there are personal practices that apply the rag doll making technique today. From a design perspective, the rag dolls that designer Gönül Paksoy made based on the drawings of her nephews and exhibited (image 4, visual 5), it is important in terms of keeping this tradition alive and adapting it to the present and its relationship with children's creativity (cocukrehberi.com).

Image 4. Gönül Paksoy's Rag Dolls

Image 5. Gönül Paksoy's Rag Doll Catalog

In another example application, Assoc. Dr. Nalan Okan Akın's use of rag dolls (image 6) and paintings (image 7) designed based on the themes of “rag dolls and children" is considered important in terms of transferring rag dolls to contemporary art products.

Image 6. Nalan Okan Akin's "Rag Doll And Child" Exhibition

Image 7. Nalan Okan Akin's "Rag Doll and Child" Exhibition

Another example is the rag dolls made at the end of the workshop attended by 35 rag doll artists held on April 25-27, 2019, in the garden of the Game and Toy Museum and approximately 2,500 people, affiliated to this museum of Gaziantep Metropolitan Municipality Department of Culture and Social Affairs, Museums and Library Branch Directorate. These exhibited dolls are also exhibited in the museum (www.haberhanesi.com).

Image 8. Rag Doll Artists Works Exhibition

Image 9. Rag Dolls Exhibition

Rag dolls are taught with a master-apprentice relationship, as in other areas of art, or with methods in the form of a teacher and a learner. Traditional ones are produced as a continuation of the tradition. In addition to classical teaching methods, there are also reference books. An example of this is the "Handcraft Technology Doll", which is an individual learning material prepared to guide students so as to gain the competencies included in the Framework Education Programs applied in vocational and technical education schools/institutions related to rag doll making (megep.meb.gov.tr).

As an example of the studies carried out at the university level, the project that draws attention to the rag doll culture, where rag dolls are made in 81 provinces, can be counted, carried out by Bilecik Şeyh Edebali University Health Services Vocational School Instructor Ecem Gezer (image 9) (www.bursa.com).

“Teachers play undoubtedly the most effective and decisive roles in education. They have a great responsibility on carrying out the education activities smoothly and effectively” (Adar Cömert, 2019). The master's thesis, in

which the art and artists of rag dolls, which are also taken as a subject for university research, and exemplary practices are developed, also makes an important contribution to the field. This study titled "The Effect of Artist Biographies on Students' Learning Processes in Preschool Period and Suggestions for Implementation of Activities" was prepared by Tuğba Güney under the supervision of Associate Professor Canan Demir (2017) (Image 10).

Image 10. Rag Dolls from Tuba Güney's Thesis

The realization of games and toys in a virtual environment makes this rag doll tradition forgotten due to the introduction of technology into our lives. In addition to being suitable toys for children to play safely, rag dolls are also a toy that will give the child different experiences with the production process. It is more valuable than the ready-made toys that he/she buys because he/she puts his/her effort into it. He/she establishes an emotional bond by experiencing the feeling of production. It should be associated with the field of visual arts and continued as exemplary practices in the development of children.

Two examples of rag dolls in our country are the Cappadocia and Çomakdağ dolls. Other local dolls are made by dressing the ready doll in traditional clothes. Stitching method is used in these types of dolls. However, rag doll samples can be developed using simpler methods according to student age groups. The rag dolls created with textile products were taken as the subject in this research. These rag dolls are evaluated in terms of production methods and alternative examples are presented.

METHOD

Purpose And Importance of The Research

The research was carried out by examining the traditional and currently applied rag doll making methods, by developing grouping and exemplary experiences, and aims to transform it into lesson activities suitable for visual arts education. It is considered important since it draws attention to its implementation in visual arts classes so as to keep cultural values alive.

Model of the Research

In addition to being a situation assessment, the research was created to develop a new perspective by developing a sample application design. The general scanning from the scanning model was carried out in the form of cross-section with single scanning in the research (Karasar, 2004). In this scanning section, the subject of "production methods of traditional rag dolls" is discussed. Sample designs for the data obtained with this subject were developed and presented by matching them with the achievements of the "Visual Arts Lesson Curriculum" (MEB, 2018).

Data Collection Tools

The research data were obtained from visual and written documents consisting of literature scanning, visual web scanning, the researcher's archive, and the researcher's design applications. The data were analyzed by document analysis method. It was done in the form of collecting existing sources and documents, coding and organizing them according to a certain system (Çepni, 2007). In this analysis, the data is presented in tables with content analysis consisting of codes and themes. The coding of the data was carried out as the stages of finding the themes, analyzing the themes and codes, and defining and interpreting the findings (Yıldırım Şimşek, 2000).

Analysis And Evaluation of Data

The research was carried out with 2 researchers who are experts in visual arts education, three-dimensional studies, and rag dolls. Analysis of the research data and the creation of the themes and codes are evaluated by these 2 experts. The gradual presentation of the examples experienced by the researcher appears as a feature that increases the reliability of the research.

Research data were evaluated in 3 groups.

In the first group, production methods and materials were classified.

In the second group, a sample was prepared according to the construction methods.

In the third group, it was associated with visual arts education.

FINDINGS

The first group data is formed in figure 1 and figure 2 and presented below for the findings of the research data evaluated in three groups. Classification of production methods is made in Figure 1, and classification in terms of materials used is made in Figure 2.

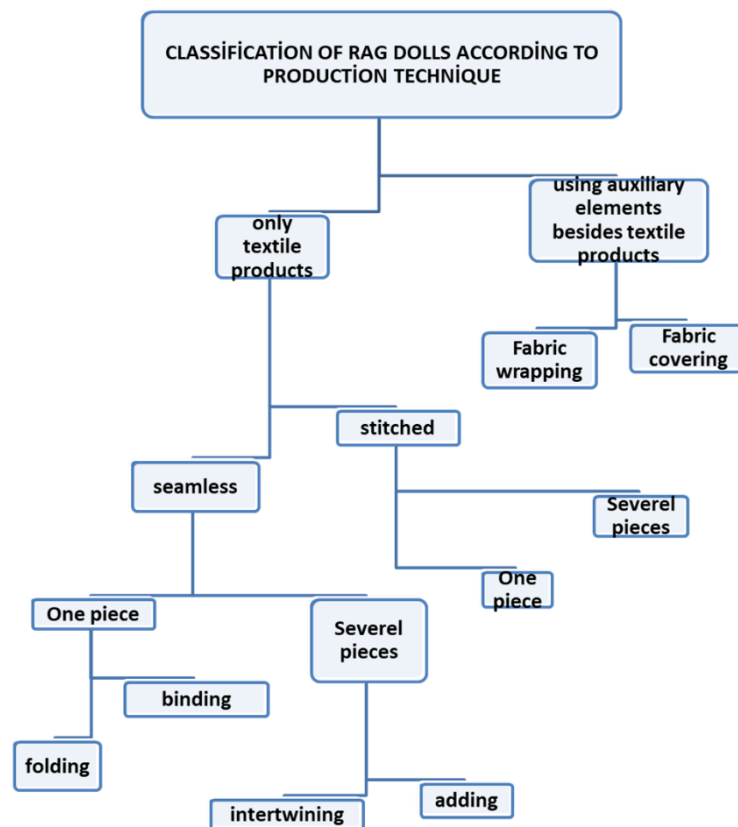

Figure 1. Classification of Rag Dolls According to Production Technique

It turns out that rag dolls are made in two types according to their methods. It is in the form of those made using only textile products and using auxiliary elements besides textile products. It is seen that those made using only textile products are divided into two as seamless and stitched. Seamless ones are made in two ways as one piece or several pieces. It turns out that folding and binding methods are applied in the ones made in one piece, while in the pieces made of several pieces, intertwining, and adding methods are applied.

It is revealed that different materials are used inside, and fabrics are used outside in addition to textile products, those made using auxiliary elements. Therefore, the codes that are created in several parts emerge. It is seen that the strip is formed in two ways, which are coded as fabric wrapping and fabric covering. The materials used in creating rag dolls are presented in figure 2.

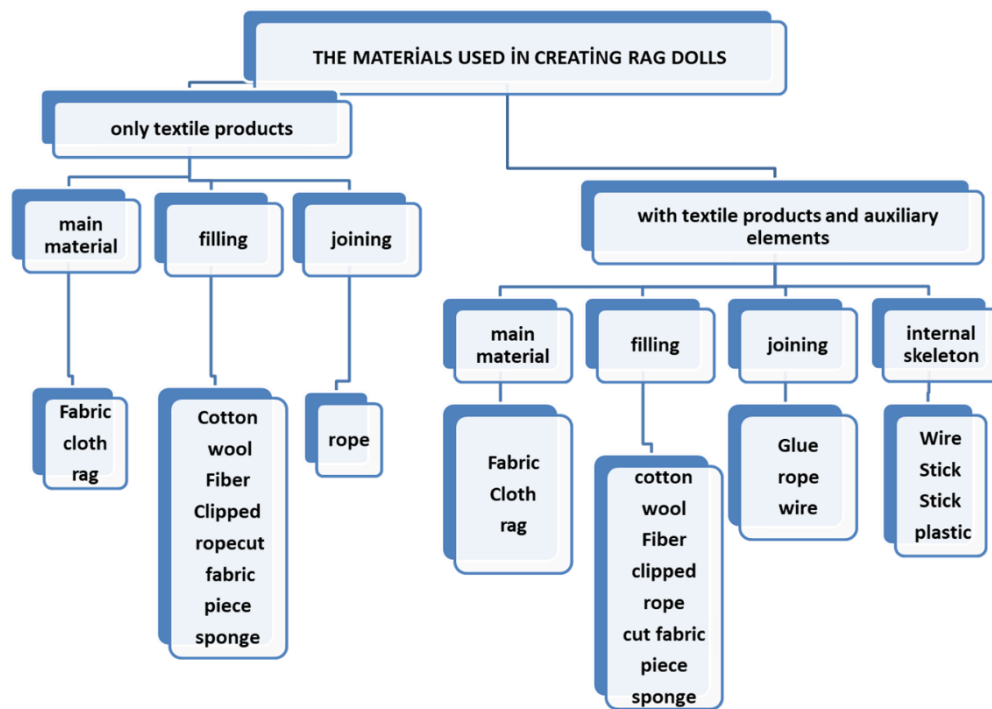

Figure 2. Textile Products and Auxiliary Elements and Materials

These materials were grouped and coded according to the rag doll making methods. Those created with only textile products are coded as main material, filling and joining. The main material is the codes that have the same meaning, which are expressed differently as fabric, cloth, rag. The filling material is cotton, wool, fiber, clipped rope, cut fabric, piece sponge materials. It is seen that rope is used in the joining process.

The internal skeleton code emerges in addition to the main material, filling material and joining in the ones created with textile products and auxiliary elements. It turns out that the main material and filling material are the same as those created only with the textile product. Differently in this group, the wire, stick, stick used in the creation of the endoskeleton is plastic. In addition, the use of wire and glue, as well as rope, occurs in the joining process.

The second group of data consists of design samples prepared according to the production methods.

Examples of Rag Doll Making Methods Made with Only Textile Products

Sample designs of “Seamless” Rag dolls made with One Piece and crimping are presented in visual 11, 12, 13, 14, 15.

Image 11, 12, 13, 14, 15. Stages of the “Folding” Technique

It is created by drawing on paper and rolling a single piece of fabric in the form of a roll. A simple rag doll is created by drawing a figure on this curved piece with a pencil. It is a figure created in a very short time and simply.

Another technical tying method is given in images 16, 17, 18, 19 and 20.

Image 16, 17, 18, 19, 20. Stages of the “Binding” Technique

The drawings of the tying method can be found in images 16, 17. A head part is formed by placing one of the filling materials in the middle of a piece of cloth and tying it with a rope (image 18). Afterwards, the arms and waist are tied with a rope to form the body (image 19). Another piece of cloth is tied around the waist so as to form an outfit (image 20). Finally, the baby's face is drawn with a pencil.

The design related to the intertwining method, which is one of the seamless rag doll samples made with a few pieces, is presented in the images below.

Image 21,22,23, 24. Stages of Creating a Rag Doll with the "Nesting" Technique

There are drawings of intertwining method in images 21 and 22. First, a piece of fabric is curved into a long strip. This curved strip was then folded in half. As in Figure 23, another curved part is passed through, and the arms are formed. The body is formed by tying the neck, waist, and wrist parts with a rope. Finally, an outfit was created with the pieces of fabric that were put thereon (image 24). The hair was formed with the pieces of rope by forming the face part.

The design of the dolls that are seamless and made with a few pieces and created by "adding", is given below with the images.

Image 25, 26, 27, 28, 29. Stage of the "Adding" Technique

Drawings of the adding method can be found in images 25, 26. The proportions and locations of the arm, leg, head, and body were determined in the creation of the rag doll. As seen in Figure 27, each piece is curved separately and tied to the body with ropes. The face and hair were created as in image 28. Finally, the outfit was created by passing a piece of cloth over it (image 29).

An example of one-piece dolls made with only fabric textile products and by sewing is presented in the images below.

Image 30, 31, 32, 33. A One-Piece Doll

As seen in images 30, 31, 32, a one-piece doll pattern is prepared and formed by sewing. The sewn part of the fabric is turned inside out and filled with filling material. It is created by drawing the face by adding the latest clothes and hair (image 33).

The production method of Çomakdağ dolls, which are examples of dolls made with only fabric textile products and using sewing, and those made with a few pieces, created this group of findings.

Image 34, 35. Çomakdağ Rag Doll Stages

Image 36, 37, 38. Çomakdağ Rag Doll Stages

Image 39, 40. Çomakdağ Rag Doll

A few-piece and Stripe fabric wrapping baby design images among rag dolls made with textile products and auxiliary elements are given below.

Image 41, 42, 43, 44. “Wrapping with Fabric Strips” Rag Doll

In images 41, 42, the inner body designed with tree branches is formed. The baby's head and other parts are formed by wrapping with fabric strips (image 43). Finally, it is formed by wrapping clothes with pieces of colored fabric (image 44). It is also complemented by his/her face and hair.

A few-piece and “Fabric Cover” doll design images (Cappadocia doll) among rag dolls made with textile products and auxiliary elements are given below.

Image 45, 46, 47, 48, 49. “Fabric Cover” Doll Design

Image 50, 51, 52, 53, 54. "Fabric Cover" Doll Design

Forming the inner skeleton of the baby is shown in images 45, 46, 47, 48, 49. Then, the filling material and fabric pieces are connected to form the hands, feet, and body (images 50, 51, 52). Finally, the clothes are created by wrapping them with different color fabrics (images 48, 49).

In the third group, it was associated with visual arts education. From the "Visual Arts Lesson Curriculum", achievements were taken from each grade level in accordance with the subject (MEB, 2018). The achievements are given in the form of codes according to the learning areas determined in the program (table 1).

Table 1. Art Education Program Outcomes of Cloth Dolls According to Construction Techniques

Class	Learning Areas Achievements			
	Visual And Formatting	Communication	Cultural Heritage	Art Criticism And Aesthetics
1	Three Dimensional Work		Art is Part of Culture	Artwork Formal Feature
2	Three Dimensional Work		Traditional Art Sample	Self Peer Study Review
3	Three Dimensional Work		Matter, Form, Function Relationship	Art Elements Principles
4	Three Dimensional Work		Artist Craftsman Role	Aesthetic Preference Changes According to the Person
5	Three Dimensional Work		Past Present Art Work Difference	Own Work Evaluation
6	Three Dimensional Work		The Role of Traditional Arts In Society	Visual Language Expression Transfer Effect
7	Three Dimensional Work		Art, History and Culture Influence Each Other	Work of Art Social Cultural Belief influence
8	Three Dimensional Work		The Role of the Artist In Society	Popular Culture Contemporary Visual Art Influence

Rag doll making methods can be performed as "three-dimensional work" in visual arts classes in terms of "Visual Communication and Formation". As a "Cultural Heritage" learning achievement, the following achievements will be realized; "art's being a part of culture, traditional art example, substance, form, function relationship, the role of artist craftsman, difference between past and present artwork, the role of traditional arts in society, the effect of art, history and culture on each other, the role of artist in society."

CONCLUSION and DISCUSSION

From the point of view of production methods and classification of materials, rag dolls are basically formed in two ways. The dolls made with "only textile products", which are literally rag dolls, are grouped as stitched and seamless. Classification has been made by considering the ones made seamless are less complex and a more

suitable method for those who do not know the sewing technique. Stitched ones are considered in a separate group since they are more complex. It requires sewing skills. However, seamless, and stitched methods made with one piece have a more easily perceptible quality from the point of view of creating a figure, those performed with a few pieces require a more complex perception. When considered in terms of process steps, dolls with several pieces are the ones that take more time and have more number of processes.

In addition to textile products, dolls made with auxiliary elements cannot be made with one piece. It is created with several pieces. It has multi-stages in terms of process steps and time and has a complex structure in terms of perception.

In terms of traditional rag dolls, Çomakdağ and Cappadocia dolls are in different groups in terms of production methods. Çomakdağ dolls are included in the group of dolls with a few pieces, which are made by sewing only with textile products. They show full cloth doll characteristics since all of the materials used are textile products. However, it has a complex structure in terms of time-consuming process steps.

Cappadocia dolls are included in the category of rag dolls, the outer part of which is cloth, with several pieces and fabric covered with the textile products and auxiliary elements. In fact, it does not fully act as a rag doll. Although the outer part is covered with textile products, auxiliary products are used in the formation of the skeleton. Again, it is a type of rag doll that has a complex structure and takes time in terms of production stages.

The dolls created with only textile products come to the fore when it is considered that the materials used in rag dolls do not harm those who produce or play the doll. Auxiliary elements can be harmful to the child during the creation of dolls or during the game.

It is estimated that rag doll methods can be used as a "three-dimensional" achievement in the visual arts lessons of primary and secondary school students in line with the curriculum acquisitions of the Ministry of Education.

Similar to the other traditional toys, rag dolls carry cultural characteristics to the present (Onur, 2002).

Furthermore, it is considered that it can provide achievements in terms of "cultural heritage" learning area. It is considered that it will also provide achievements related to art criticism and aesthetic learning at every grade level. In Turkey, Cappadocia, Damal, Çomakdağ, Keles local rag dolls are produced by women and contribute to the family economy, while ensuring their awareness through cultural tourism (Begiç, 2016). As with both of Okan Akin's (2017a, 2017b) works, aesthetic evaluations can also be applied to visual arts classes.

RECOMMENDATIONS

This study can be a guide in developing original and application-based studies. It is thought that the study will be a guide for future studies in terms of classifying rag dolls in terms of production methods and transforming them

into a systematic form. It will also set an example for those working in this field gradual visuals of examples of rag doll making techniques by creating a systematic and scheme.

Gradually sharing experiences appropriate to the level that the researcher created based on his/her own experiences will also contribute to those who are interested in making rag dolls.

It offers an alternative chain of examples so as to perform three-dimensional studies at primary and secondary school level.

It is thought that evaluation of traditionally produced Çomakdağ and Cappadocia dolls by taking part in this research, will create awareness in the idea of looking at the survival of cultural values from a technical point of view.

It is predicted that the exemplary experiences carried out in the research will be a roadmap in terms of visual arts educators. It is presented in Table 2 as a suggestion for the educators of the field so as to perform the types of rag doll methods at the grade level in the light of the evaluations in the findings and conclusion sections in this roadmap.

Table 2. Applicability of Cloth Dolls in Art Education According to Construction Techniques

Sınıf	Applicable Rag Doll Technique						With Textile Products And Auxiliary Elements	
	Only With Textile Products							
	Seamless				Stitched			
	One Piece	Several Pieces	One Piece	Several Pieces				
	Folding	Binding	Intertwining	Addinge			Fabric Wrapping	Fabric Covering
1	✓							
2	✓							✓
3	✓	✓						✓
4		✓						✓
5		✓	✓	✓			✓	✓
6			✓	✓	✓	✓	✓	✓
7			✓	✓	✓	✓	✓	
8					✓	✓	✓	

One of the seamless one-piece methods, "crimping" can be applied for primary school 1st, 2nd and 3rd grades, and "tying" for 3rd, 4th and 5th grades. "Intertwining" and "adding" from several seamless methods can be applied in 5th, 6th and 7th grades. Stitched "one piece" and "several pieces" methods can be applied in 6th, 7th and 8th grades.

ETHICAL TEXT

In this article, journal writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, journal ethics rules were followed. Responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the author. This study does not require ethics committee approval.

Author's Contribution Rate Statement: The author's contribution rate in the research is 100%.

REFERENCES

- Adar Cömert, S. (2019). Investigation Of Perceptions Of Social Studies Teacher Candidates On Art Concept With Metaphors. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9, 269-281. Doi: 10.35826/ijetsar.22
- Akbulut, D. (2009). Günümüzde geleneksel oyuncaklar. *Milli Folklor*, 84, 182-191.
- Begiç, H. N. (2016). Türk Kültüründe Geleneksel Bez Bebekler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9 (18), 217-228.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, (7.baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Durdu, B. K. (2015). Muğla'da Geleneksel Çocuk Oyuncakları. *Folklor/Edebiyat*, (81), 47.
- Güney, T. (2017). *Sanatçı biyografileri konusunun okul öncesi dönemde, öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi ve etkinlik uygulama önerileri*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Anı Yayıncılık.
- Meb (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, Ankara.
- Okan Akın, N. (2017'a). "Toplumun Estetik Bilincinin Oluşmasında Kadınların Etkisi Üzerine Bir Örnek" *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15, 1937-1944.
- Okan Akın, N. (2017b). Çomakdağ ve Soğanlı Bez Bebeklerin Estetik Değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15. (2077-2084).
- Onur, B. (2002). *Oyuncaklı Dünya*, Dost Kitapevi Yayınları.
- Sakin, N. (2016). Türkiye'de geleneksel kıyafetlerin yaşatılmasında "folklorik yapma bebekler". *Electronic Turkish Studies*, 11(18).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- <http://cocukrehberi.com/gonul-paksoy-25-sanat-yilinda-bez-bebekler-sergisi-ile-itu-rsgde/>
- <https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172>
- <https://www.bursa.com/bu-da-bez-bebek-sergisi-n339416/>
- <https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172>
- http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Oyuncak%20Bebek.pdf

VISUAL RESOURCES

- Image 1: https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1905-1021-13 erişim: 16.Kasım.2022
- Image 2: <http://www.muglagazetesi.com.tr/comakdagin-bez-bebekleri-dunyaya-acildi.html> erişim: 16.Kasım.2022
- Image 3: <https://leventisikli.com/kapadokya-bez-bebekleri-hakkinda-soganli-koyu/> erişim: 16.Kasım.2022

Image 4: <http://cocukrehberi.com/gonul-paksoy-25-sanat-yilinda-bez-bebekler-sergisi-ile-itu-rsgde/> erişim: 16.Kasım.2022

Image 5: <https://www.artiummodern.com/en/product/2457372/sanaticisindan-imzali-bez-bebek-gonul-paksoy-i-ii-cilt-metin-sibel> erişim: 16.Kasım.2022

Image 6: <https://www.ohu.edu.tr/haber/universitemizde-bez-bebek-ve-cocuk-temali-sergi-acildi/18> erişim: 16.Kasım.2022

Image 7: <https://cohum.giresun.edu.tr/tr/news-detail/-bez-bebek-ve-cocuk-adli-online-resim-sergisi/6818> erişim: 16.Kasım.2022

Image 8: <https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172> erişim: 16.Kasım.2022

Image 9: <https://www.bursa.com/bu-da-bez-bebek-sergisi-n339416/> erişim: 16.Kasım.2022

Image 10: Tuba Güney Tez örnek görseli (Danışman: Canan DEMİR)

Image 11.....54: Nalan OKAN AKIN tasarımları

BEZ BEBEK YAPIM TEKNİKLERİNİN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK TASARIMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Bez bebekler geçmişte farklı amaçlarla kullanılmıştır. Günümüzde geleneksel olarak üretilenlerin yanı sıra tasarım bilinci ile uygulamaları da bulunmaktadır. Birçok araştırmaya da konu olmuştur. Bu araştırmada ise bez bebekler yapım teknikleri açısından ele alınmıştır. Kullanılan malzemeler sınıflandırılarak yapılış tekniklerine göre gruplandırılan bir şema oluşturulmuştur. Bu şemadaki her bir teknik için bez bebek tasarımı geliştirilerek uygulama aşamalarının görselleri sunulmuştur. Araştırma, bez bebek tekniklerini sınıflandırarak, örnek uygulamalar ile görsel sanatlar eğitimine uygunluğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kültürel değerlerin yaşatılması açısından, görsel sanatlar derslerinde uygulanmasına dikkat çekeceği için önemli görülmektedir. Araştırma bir durum değerlendirmesidir. Ancak konuyla ilgili mevcut durumun sistematik hale getirilerek şemalar ve tasarım örnek uygulamalarının geliştirilmesi ile uygulamalı bir çalışma olmaktadır. Araştırma sonucunda teknikler açısından yapılan sınıflandırmalarda bir kavramsal şekil oluşturulmuştur. Bu kavramların her biri için örnek bir uygulama tasarımı görsellerle sunulmuştur. İlk ve ortaokul öğrencilerinin düzeylerine göre üç boyutlu çalışma deneyimi kazanımları için alternatif bir teknik olduğu sonucuna varılmıştır. Her düzeye uygun, daha basit ya da karmaşık olan teknik türü önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Bez bebek, görsel sanatlar eğitimi, tasarım, üç boyut, kültür, gelenek.

GİRİŞ

Oyuncak bebekler çocukların oyun arkadaşıdır. Genellikle kız çocukların oynadığı bebekler, tarih içinde ilk bulunanlardan (görsel 1) bu zamana kadar farklı amaçlarla kullanılmıştır. Bez bebekler inanç objesi, oyun aracı, dekorasyon elemanı, sanat nesnesi ve eğitim aracı olarak kullanılmışlardır. Geleneksel oyuncak türlerinden olan bebeklerin yanı sıra, beşik, ev eşyası, ulaşım ve iş araçları, ses çıkaranlar, hayvanlar, silahlar ve oyun araçları (topaç, top, bilye vs.) olarak gruplandırılan oyuncaklar da bulunmaktadır (Onur, 2002). Bez bebekler; özellikle kız çocukları için ebeveynleri aracılığıyla bezden dikilerek içi pamukla veya yünle doldurulup, saçları ve yüzü yapılmaktadır. İple artı şeklinde sarılmış iki çubuk üzerine geçirilen bezden oluşan bebekler de yapılmıştır (Durdu, 2015).

Görsel 1. Keten Bez Bebek Mısır

Bez bebekler çocukların oynaması için üretilmiş oyuncaklardır. Genel anlamda oyuncak bebekler oyunlara eşlik eden figürlerdir. Bu figürler çocuğun iç dünyasında ve çevresinde yaşadığı kişileri ya da kendisini temsil etmektedir. Oyuncaklara üretim açısından bakılacak olursa; geleneksel olarak üretilen oyuncakların tasarlayanlar ev içinde yaratıcılıklarını kullanan kadınlardır. Bu yüzden oyuncak bebek üretiminde tekstilin ürünleri daha çok kullanılmıştır (Akbulut, 2009). Bu bebeklere kullanılan malzemenin adından dolayı da bez bebek adı verilmiştir. Diğer geleneksel oyuncaklar gibi bez bebekler de kültürel özellikleri günümüze taşımaktadırlar (Onur, 2002). Toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri oyuncaklara da yansımıştır (kumaş ve yörede yetişen bitkisel ürünlerle çocuklarına bebek yapma geleneği günümüzde devam etmektedir (Begič,2016:219-223). Folklorik kıyafetler; yerel kumaşlar, kendine has çeşit çeşit modelleri ve kıyafetleri tamamlayan süslemeleri ile Türk kültürünün değerlerini geleneksel bebeklerle yaşatmaktadırlar (Sakin, 2016:181).

XX. yüzyılın sonu ve XXI. yüzyılın başlarından itibaren dünyada turizmin gelişerek çeşitlenmesi belli yörelere ait bez bebekler öne çıkarılmıştır. Türkiye’de Kapadokya, Damal, Çomakdağ, Keles yöresel bez bebekleri kadınlar tarafından üretilerek aile ekonomisine katkı sağlarken, kültür turizmi aracılığıyla bilinirliği sağlanmaktadır (Begič,2016). Bu bebeklerden Kapadokya ve Çomakdağ bebeklerinin (görsel 2, görsel 3) estetik değerlendirmesi ile ilgili yapılan iki araştırma önem arz etmektedir. Birincisi Okan Akın (2017’a)’ın “Toplumun Estetik Bilincinin Oluşmasında Kadınların Etkisi Üzerine Bir Örnek” de bu köye ait estetik uygulamalarla birlikte bez bebeklerin kadınların yaratıcılığının bir ürünü olarak estetik değerlendirilmesi yapılmıştır. Diğer araştırma da yine Okan Akın

(2017b)'ın "Çomakdağ ve Soğanlı Bez Bebeklerin Estetik Değerlendirilmesi" nde ise Çomakdağ Bez bebekleri ile Kapadokya Bez bebekleri karşılaştırmalı olarak estetik açıdan değerlendirilmiştir.

Görsel 2. Çomakdağ Kızılağaç Köyü Bez Bebekleri

Görsel 3. Kapadokya Bebek

Türkiye'nin geneline bakıldığında kültür aktarımı anlamında kullanılan fazla sayıda folklorik bebekler üretildiği görülmektedir. Bu iki bebeğin birlikte değerlendirilmesi bez bebek niteliği taşıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer folklorik bebekler farklı malzemelerden yapılarak oluşturulan gövde ya da hazır bebek gövdelerine geleneksel kıyafetler giydirilerek oluşturulmaktadır. Bu iki bebekten Çomakdağ da üretilen bebek (görsel 2) saf bez bebek kavramına uygun olarak yapılmaktadır. Kapadokya bebekleri (görsel 3) ise iç iskeletinde yardımcı malzemeler kullanılarak üretilen bebeklerdir.

Geleneksel kültürü bez bebekler aracılığıyla günümüze taşıyan uygulamalar yanında bez bebek yapım tekniğini günümüzde uygulayan kişisel uygulamalar yer almaktadır. Tasarım perspektifinden bakıldığında tasarımcı Gönül Paksoy'un yeğenlerinin çizimlerinden yola çıkarak yaptığı ve sergilediği bez bebekler (görsel 4, görsel 5) bu geleneğin yaşatılarak güncel uyarlanması ve çocukların yaratıcılıklarıyla ilişkisi açısından önem arz etmektedir (cocukrehberi.com).

Görsel 4. Gönül Paksoy Bez Bebekleri

Görsel 5. Gönül Paksoy Bez Bebek Katalog

Bir başka örnek uygulama da Doç. Dr. Nalan OKAN AKIN'ın "Bez bebek ve Çocuk" temalarından yola çıkarak tasarladığı bez bebekler (görsel 6) ve resimlerinde (görsel 7) bu bez bebekleri kullanması da bez bebeklerin güncel sanat ürünlerine taşınması adına önemli görülmektedir.

Görsel 6. Nalan Okan Akın “Bez Bebek ve Çocuk” Sergisi

Görsel 7. Nalan Okan Akın “Bez Bebek ve Çocuk” Sergisi

Bir başka örnek Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Müzeler ve Kütüphane Şube Müdürlüğüne bağlı Oyun ve Oyuncak Müzesi bahçesinde 25-27.Nisan.2019 tarihlerinde gerçekleştirilen 35 bez bebek sanatçısı ile yaklaşık 2 bin 500 kişinin katıldığı çalıştay sonunda yapılan bez bebeklerdir. Sergilenen bu bebekler müzede de sergilenmektedir (www.haberhanesi.com).

Görsel 8. Bez Bebek Sanatçıları Çalışmaları Sergisi

Görsel 9. 81 İl Bez Bebek Sergisi

Bez bebekler sanatın diğer alanlarında olduğu gibi usta çırak ilişkisi ile ya da bir öğretici ve onu öğrenen şeklinde teknikleri öğretilmektedir. Geleneksel olanlarda geleneğe bağlı kalınarak onun devamı şeklinde üretilmektedir. Klasik öğretim yöntemlerinin yanı sıra kaynak kitaplar da bulunmaktadır. Bez bebek yapımı ile ilgili mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyali olan “El Sanatları Teknolojisi Oyuncak Bebek” buna örnek verilebilir (megep.meb.gov.tr).

Üniversite düzeyinde yapılan çalışmalara örnek olarak da Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi Ecem Gezer tarafından gerçekleştirilen 81 ilin bez bebeğinin yapıldığı bez bebek kültürüne dikkat çeken proje sayılabilir (görsel 9) (www.bursa.com).

“Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sorunsuz ve etkili bir şekilde yürütülmesinde onlara büyük sorumluluk düşmektedir” (Adar Cömert, 2019). Üniversite araştırmalarına da konu olarak alınan bez bebeklerin sanat ve sanatçılarıyla örnek uygulamaların da geliştirildiği yüksek lisans tezi de alana önemli bir katkı sağlamaktadır.

“Sanatçı Biyografileri Konusunun Okul Öncesi Dönemde, Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine etkisi Ve Etkinlik Uygulama Önerileri” başlıklı bu çalışma Doç.Dr.Canan Demir danışmanlığında Tuğba Güney tarafından hazırlanmıştır (2017) (görsel 10).

Görsel 10. Tuba Güney Tez Örnek Görsel

Teknolojinin yaşamımıza girmesi ile oyunların ve oyuncakların sanal ortamda gerçekleştirilmesi bu bez bebek geleneğini de unutturmaktadır. Bez bebek çocukların güvenle oynaması için uygun oyuncaklar olmasının yanı sıra yapım süreci ile de çocuğa farklı deneyimler yaşatacak bir oyuncaktır. Emeğini ortaya koyduğu için hazır aldığı oyuncaklara kıyasla daha değerli olmaktadır. Üretme duygusunu yaşayarak duygusal bir bağ kurmaktadır. Görsel sanatlar alanıyla ilişkilendirilerek çocukların gelişiminde örnek uygulamalar olarak sürdürülmelidir.

Ülkemizde bez bebek niteliği gösteren iki örnek Kapadokya ve Çomakdağ bebekleri ön plana çıkmaktadır. Diğer yöresel bebekler hazır bebek üzerine geleneksel kıyafet giydirek yapılmaktadır. Bu bebek türlerinde dikiş tekniği kullanılmıştır. Ancak öğrenci yaş gruplarına göre daha basit teknikler kullanılarak bez bebek örnekleri geliştirilebilir. Bu araştırmada tekstil ürünleri ile oluşturulan bez bebekler konu olarak alınmıştır. Bu bez bebekler yapım teknikleri açısından değerlendirilerek alternatif örnekler sunulmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma, geleneksel ve günümüzde uygulanan bez bebek yapım tekniklerini inceleyerek gruplandırma ve örnek deneyimler geliştirilerek görsel sanatlar eğitimine uygun ders etkinliklerine dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Kültürel değerlerin bez bebek aracılığıyla yaşatılmasında, görsel sanatlar derslerinde uygulanmasına dikkat çekeceği için önemli görülmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma bir durum değerlendirmesi olmasının yanı sıra, örnek uygulama tasarım geliştirilmesiyle de yeni bir bakış açısı geliştirmeye yönelik olarak oluşturulmuştur.

Araştırmada tarama modeli modelinden genel tarama tekil tarama ile kesit alma şeklinde yürütülmüştür (Karasar, 2004). Alınan bu tarama kesitinde konu olarak “geleneksel bez bebeklerin yapım teknikleri” ele alınmıştır. Bu konu ile elde edilen verilere örnek tasarımlar geliştirilerek “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı” na (MEB, 2018) yönelik kazanımlarla eşleştirilerek sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri literatür tarama, görsel web tarama, araştırmacının arşivi, araştırmacının tasarım uygulamalarından oluşan görsel ve yazılı dokümanlardan elde edilmiştir. Veriler doküman analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Mevcut kaynak ve belgeleri toplayıp belirli sisteme göre kodlayıp düzenleme şeklinde yapılmıştır (Çepni,2007). Bu analizde veriler kod ve temalardan oluşan içerik analizi ile tablolar halinde sunulmuştur. Verilerin kodlanması, temaların bulunması, temaların ve kodların analiz edilmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamaları şeklinde gerçekleştirilmiştir (Yıldırım Şimşek,2000).

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma görsel sanatlar eğitimi, üç boyutlu çalışmalar ve bez bebek alanında uzman 2 araştırmacı ile yürütülmüştür. Araştırma verilerinin analizinde ve tema ve kodların oluşturulmasında bu 2 uzman görüşü ile değerlendirilmiştir. Araştırmacının kendisinin deneyimlediği örnekleri aşamalı olarak sunması araştırmanın güvenilirliğini de artıran bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma verileri 3 grupta değerlendirilmiştir.

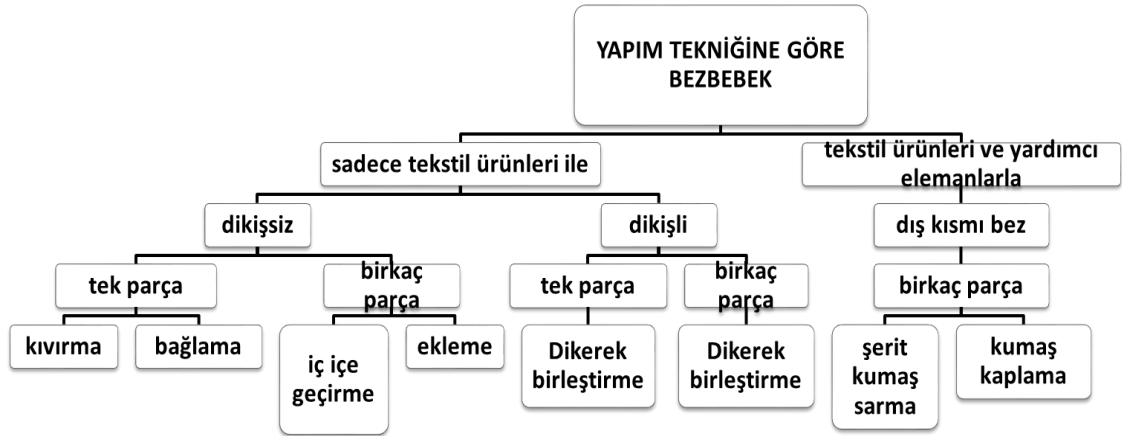
Birinci grupta yapım teknikleri ve malzemelerin sınıflandırması yapılmıştır.

İkinci grupta yapım tekniklerine göre birer örnek hazırlanmıştır.

Üçüncü grupta ise görsel sanatlar eğitimi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

BULGULAR

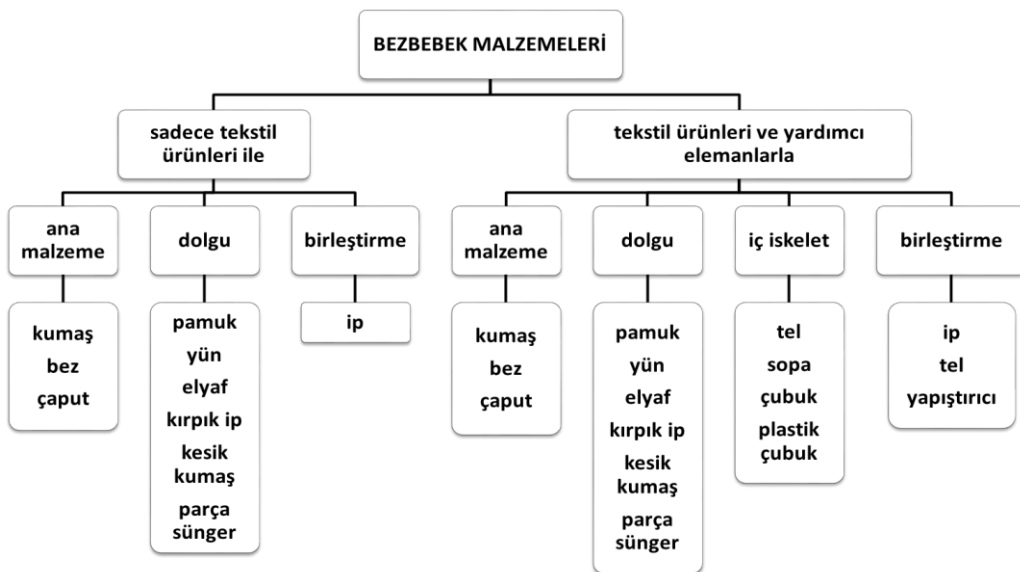
Üç grupta değerlendirilen araştırma verilerinin bulgularına yönelik olarak birinci grup veriler şekil 1 ve şekil 2 oluşturularak aşağıda sunulmuştur. Şekil 1 de yapım teknikleri sınıflandırılması, şekil 2 de ise kullanılan malzemeler açısından sınıflandırma yapılmıştır.

Şekil 1. Bez Bebekler Yapım Tekniğine Göre Sınıflandırılması

Tekniklerine göre Bez bebeklerin iki türde yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Sadece tekstil ürünleri kullanılarak ve tekstil ürünlerinin yanında yardımcı elemanlar kullanılarak yapılanlar şeklindedir. Sadece tekstil ürünleri kullanılarak yapılanlar da dikişsiz ve dikişli olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Dikişsiz yapılanlar ise tek parça ya da birkaç parça yapılanlar olarak iki şekilde yapılmaktadır. Tek parça yapılanlarda kıvrırma ve bağlama teknikleri uygulandığı, birkaç parçalılarda ise iç içe geçirme ve ekleme teknikleri uygulandığı ortaya çıkmaktadır.

Tekstil ürünleri yanında yardımcı elemanlar kullanılarak yapılanlarda; iç kısımda farklı malzeme, dışında ise kumaş kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla da birkaç parçalı şekilde oluşturulduğu kodları ortaya çıkmaktadır. Şerit kumaş sarma ve kumaş kaplama diye kodlanan iki şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Bez bebekleri oluştururken kullanılan malzemeler şekil 2 de sunulmuştur.

Şekil 2. Tekstil Ürünleri ve Yardımcı Elemanlar ile Malzemeler

Bu malzemeler bez bebek yapım tekniklerine göre ana hatlarıyla gruplandırılarak kodlanmıştır. Sadece tekstil ürünleri ile oluşturulanlar ana malzeme, dolgu ve birleştirme şeklinde kodlanmıştır. Ana malzeme kumaş, bez, çaput diye farklı ifade edilen aynı anlama gelen kodlardır. Dolgu malzemesi ise pamuk, yün, elyaf, kırpık ip, kesik kumaş, parça sünger malzemeleridir. Birleştirme işleminde ise ip kullanıldığı görülmektedir.

Tekstil ürünleri ve yardımcı elemanlarla oluşturulanlarda ise ana malzeme, dolgu malzeme ve birleştirme yanında iç iskelet kodu ortaya çıkmaktadır. Ana malzeme ve dolgu malzemesi sadece tekstil ürünü ile oluşturulanlarla aynı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu grupta farklı olarak iç iskelet oluşturulmasında kullanılan tel, sopa, çubuk, plastik çubuktur. Ayrıca birleştirme işleminde ipin yanı sıra tel ve yapıştırıcı kullanılması da ortaya çıkmaktadır.

İkinci grup veriler yapım tekniklerine göre hazırlanan tasarım örneklerinden oluşmaktadır.

Sadece Tekstil Ürünleri ile Yapılan Bez bebek Yapım Teknikleri Örnekleri

“Dikişsiz” Yapılan Bez bebeklerden Tek Parça ve Kıvrırma ile yapılanlara örnek tasarım görsel 11, 12, 13, 14, 15 de sunulmuştur.

Görsel 11, 12, 13, 14, 15. “Kıvrırma” Tekniği ile Bez Bebek Oluşturma Aşamaları

Kâğıt üzerinde çizimi ve tek parça kumaşın rulo şeklinde kıvrılmasıyla oluşturulmaktadır. Bu kıvrılan parçaya kalem ile figür çizilerek basit bir şekilde bez bebek oluşturulmaktadır. Çok kısa sürede ve basit bir şekilde oluşturulan bir figürdür.

Bir başka teknik bağlama tekniği görsel 16, 17, 18, 19 ve 20 de verilmiştir.

Görsel 16, 17, 18, 19, 20. “Bağlama” Tekniği ile Bez Bebek Oluşturma Aşamaları

Bağlama tekniğinin çizimleri görsel 16, 17’de yer almaktadır. Bir bez parçasının ortasına dolgu malzemelerinden biri koyulup ip ile bağlanarak baş kısmı oluşturulmaktadır (görsel 18). Daha sonra kollar ve bel kısmı yine ip ile bağlanarak gövde oluşturulmaktadır (görsel 19). Üzerine geçirilen yine bir bez parçası bel kısmından bağlanarak kıyafet oluşturulmaktadır (görsel 20). Son olarak bebeğin yüzü kalem ile çizilmektedir.

Birkaç parça ile yapılan dikişsiz bez bebek örneklerinden iç içe geçirme tekniği ile ilgili tasarım aşağıdaki görsellerde sunulmuştur.

Görsel 21,22,23, 24. “İç İçe” Geçirme Tekniği ile Bez Bebek Oluşturma Aşamaları

Görsel 21, 22’de iç içe geçirme tekniği çizimleri yer almaktadır. Öncelikle bir parça kumaş uzun bir şerit gibi kıvrılmıştır. Daha sonra bu kıvrılan şerit ikiye katlanmıştır. Görsel 23 teki gibi başka bir kıvrılan parça aradan geçirilerek kollar oluşturulmuştur. Boyun, bel ve bilek kısımları ip ile bağlanarak gövde oluşturulmuştur. Son olarak üzerine geçirilen kumaş parçaları ile kıyafet oluşturulmuştur (görsel24). Yüz kısmı oluşturularak ip parçalarıyla saçlar meydana getirilmiştir.

Dikişsiz ve birkaç parça ile yapılan bebeklerden “ekleme” ile oluşturulanlara ilişkin tasarım aşağıda görsellerle verilmiştir.

Görsel 25, 26, 27, 28, 29. "Ekleme" Tekniği ile Bez Bebek Oluşturma Aşamaları

Ekleme tekniğine ait çizimler görsel 25, 26 da yer almaktadır. Bez bebeğin oluşturulmasında kol bacak baş ve gövdenin oranları ve yerleri belirlenmiştir. Görsel 27 de görüldüğü gibi her bir parça ayrı ayrı kıvrılarak oluşturulmuş ve gövdeye iplerle bağlanmıştır. Yüz ve saçlar görsel 28'deki gibi oluşturulmuştur. En son üzerine bir parça bez geçirilerek kıyafet oluşturulmuştur (görsel 29).

Sadece kumaş tekstil ürünleri ile yapılan ve dikiş kullanılan bebeklerden tek parça yapılan bebeklere örnek aşağıdaki görsellerde sunulmuştur.

Görsel 30, 31, 32, 33. Tek Parça Bebek

Görsel 30, 31, 32 de görüldüğü gibi tek parça bebek kalıbı hazırlanıp dikilerek oluşturulmaktadır. Kumaşın dikilen kısmının tersi çevrilerek içi dolgu malzemesi ile doldurulmaktadır. En son kıyafet ve saçlar eklenerek yüz çizilerek oluşturulmaktadır (görsel 33).

Sadece kumaş tekstil ürünleri ile yapılan ve dikiş kullanılan bebeklerden birkaç parça ile yapılanlara örnek Çomakdağ bebeklerinin yapım tekniği bu grup bulguları oluşturmuştur.

Görsel 34, 35. Dikiş ile "Birkaç Parça" Yapılan Bez Bebek "Çomakdağ Bez Bebek" Çizim Aşamaları

Görsel 36, 37, 38. Dikiş ile "Birkaç Parça" Yapılan Bez Bebek "Çomakdağ Bez Bebek" Aşamaları

Görsel 39, 40. Dikiş ile "Birkaç Parça" Yapılan Bez Bebek "Çomakdağ Bez Bebek" Son Hali

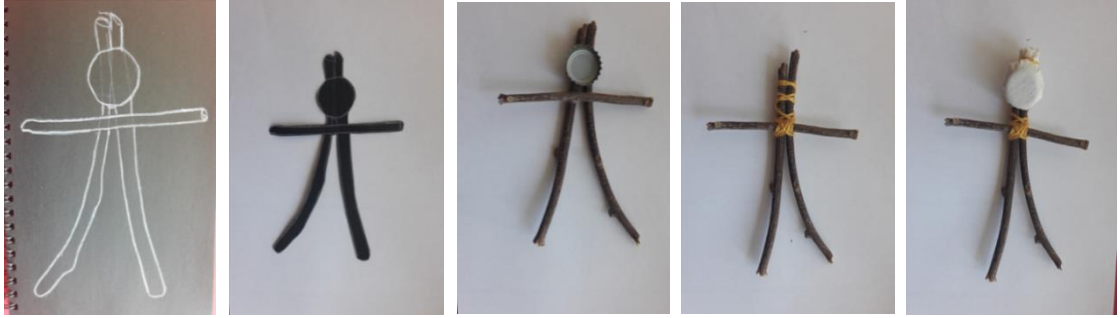
Tekstil ürünleri ve yardımcı elemanlarla yapılan bez bebeklerden Dış kısmı bez Birkaç parçalı ve "Şerit kumaş sarma" bebek tasarım görselleri aşağıda verilmiştir.

Görsel 41, 42, 43, 44. “Şerit Kumaş Sarma” Bebek Tasarım

Görsel 41, 42 de ağaç dallarıyla tasarlanan iç gövde oluşturulmaktadır. Bebeğin baş kısmı ve diğer parçalar kumaş şeritlerle sarılarak oluşturulmaktadır (görsel 43). Son olarak renkli kumaş parçalarıyla kıyafetler sararak oluşturulmaktadır (görsel 44). Yüzü ve saçlarıyla da tamamlanmaktadır.

Tekstil ürünleri ve yardımcı elemanlarla yapılan bez bebeklerden Birkaç parçalı ve “Kumaş kaplama” bebek tasarım görselleri (Kapadokya bebek) aşağıda verilmiştir.

Görsel 45, 46, 47, 48, 49. “Kumaş Kaplama” Bebek Tasarım İskelet Oluşturma

Görsel 50, 51, 52, 53, 54. “Kumaş Kaplama” Bebek Tasarım Dış Kısmını Oluşturma

Görsel 45,46,47,48,49 da bebeğin iç iskeleti oluşturulmaktadır. Sonra dolgu malzemesi ve kumaş parçaları bağlanarak eller, ayaklar, gövde oluşturulmaktadır (görsel 50,51,52). En son farklı renk kumaşlarla sararak kıyafetleri oluşturulmaktadır (görsel 48,49).

Üçüncü grupta ise görsel sanatlar eğitimi ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı” ndan konuya uygun her sınıf düzeyinden kazanımlar alınmıştır (MEB,2018). Kazanımlar programda belirlenen öğrenme alanlarına göre kodlar şeklinde verilmiştir (tablo 1).

Tablo 1. Bez Bebeklerin Yapım Tekniklerine Göre Sanat Eğitimi Programı Kazanımları

Sınıf	Öğrenme Alanları Kazanımları		
	Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Kültürel Miras	Sanat Eleştirisi ve Estetik
1	Üç Boyutlu Çalışma	Sanat Kültürün Parçası	Sanat Eseri Biçimsel Özellik
2	Üç Boyutlu Çalışma	Geleneksel Sanat Örnek	Kendisi Akran Çalışma Yorum
3	Üç Boyutlu Çalışma	Madde, Form, Fonksiyon İlişki	Sanat Elemanları İlkeleri
4	Üç Boyutlu Çalışma	Sanatçı Zanaatkâr Rolü	Estetik Tercih Kişiyeye Göre Değişim
5	Üç Boyutlu Çalışma	Geçmiş Günümüz Sanat Eser Fark	Kendi Çalışma Değerlendirme
6	Üç Boyutlu Çalışma	Toplumda Geleneksel Sanatların Rolü	Görsel Dil İfade Aktarma Etki
7	Üç Boyutlu Çalışma	Sanat, Tarih ve Kültürün Birbirini Etkisi	Sanat Eseri Sosyal Kültürel İnanış Etkisi
8	Üç Boyutlu Çalışma	Sanatçı Toplumda Rolü	Popüler Kültür Günümüz Görsel Sanat Etkisi

Bez bebek yapım teknikleri, “Görsel İletişim ve Biçimlendirme” alanı açısından görsel sanatlar derslerinde “üç boyutlu çalışma” olarak gerçekleştirilebilir. “Kültürel Miras” öğrenme alanı kazanımı olarak “sanat kültürün parçası, geleneksel sanat örnek, madde, form, fonksiyon ilişki, sanatçı zanaatkâr rolü, geçmiş günümüz sanat eser fark, toplumda geleneksel sanatların rolü, sanat, tarih ve kültürün birbirini etkisi, sanatçı toplumda rolü” ile ilgili kazanımlar gerçekleştirilecektir. “Sanat Eleştirisi ve Estetik” öğrenme alanı açısından da “sanat eseri biçimsel özellik, kendisi akran çalışma yorum, sanat elemanları ilkeleri, estetik tercih kişiyeye göre değişim, kendi çalışma değerlendirme, görsel dil ifade aktarma etki, sanat eseri sosyal kültürel inanış etkisi, popüler kültür günümüz görsel sanat etkisi” kazanımları sağlanacaktır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapım teknikleri ve malzemelerin sınıflandırma açısından bakıldığında bez bebekler temelde iki şekilde oluşturulmaktadır. Tam anlamı ile bez bebek niteliği taşıyan “sadece tekstil ürünleri ile” yapılan bebekler dikişli ve dikişsiz olarak gruplandırılmaktadır. Dikişsiz yapılanlar daha az karmaşık ve dikiş tekniğini bilmeyenler için de uygun bir teknik olarak düşünülerek gruplandırma yapılmıştır. Dikişli olanlar ise daha karmaşık olduğu için ayrı bir grupta ele alınmıştır. Dikiş yapabilme becerisine sahip olmayı gerektirmektedir. Ancak figür oluşturma açısından bakıldığında dikişsiz ve dikişli tekniklerden tek parça ile yapılanlar daha kolay algılanabilir niteliğe sahiptir. Birkaç parça ile gerçekleştirilenler ise daha karmaşık bir algı gerektirmektedir. İşlem basamakları açısından düşünüldüğünde de birkaç parça olan bebekler daha zaman alan ve işlem sayıları daha çok olanlardır.

Tekstil ürünlerinin yanı sıra yardımcı elemanlarla yapılan bebekler de tek parça ile yapılması mümkün olmamaktadır. Birkaç parça ile oluşturulmaktadır. İşlem basamakları ve zaman açısından çok aşamalı ve algılama açısından karmaşık bir yapıya sahiptir.

Geleneksel yapılan bez bebek örnekleri açısından bakıldığında Çomakdağ ve Kapadokya bebekleri yapım teknikleri açısından farklı gruplarda yer almaktadırlar. Çomakdağ bebekleri sadece tekstil ürünleri ile dikişli olarak

yapılan birkaç parçalı bebekler grubunda yer almaktadır. Kullanılan malzemelerin hepsinin tekstil ürünü olması dolayısıyla tam bez bebek özelliği göstermektedir. Ancak yapılışı zaman alan ve işlem aşamaları açısından karmaşık bir yapıya sahiptir.

Kapadokya bebekleri ise; tekstil ürünleri ve yardımcı elemanlar ile dış kısmı bez, birkaç parçalı ve kumaş kaplanarak yapılan bez bebekler kategorisinde yer almaktadır. Aslında tam anlamıyla bez bebek niteliği taşımamaktadır. Dış kısmı tekstil ürünü ile kaplı olsa da iskelet oluşumunda yardımcı ürünler kullanılmaktadır. Yine yapılış aşamaları açısından karmaşık yapıya sahip ve zaman alan bir bez bebek türü olmaktadır.

Bez bebeklerde kullanılan malzemelerin bebeği üreten ya da bebeği oynayana da zarar vermemesi açısından düşünüldüğünde sadece tekstil ürünleri ile oluşturulan bebekler ön plana çıkmaktadır. Yardımcı elemanlar kullanılan bebekler oluşturma aşamasında ya da oyun sırasında çocuk açısından zararlı olabilmektedir.

Bez bebek tekniklerinin ilk ve ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar derslerinde meb müfredat kazanımları doğrultusunda “üç boyutlu” kazanımı olarak kullanılabilmesi öngörülmektedir.

Diğer geleneksel oyuncaklar gibi bez bebekler de kültürel özellikleri günümüze taşımaktadırlar (Onur, 2002).

Ayrıca “Kültürel miras” öğrenme alanı açısından da kazanımı sağlayabileceği düşünülmektedir. Yine her sınıf düzeyinde sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanı ile ilgili kazanımlar da sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye’de Kapadokya, Damal, Çomakdağ, Keles yöresel bez bebekleri kadınlar tarafından üretilerek aile ekonomisine katkı sağlarken, kültür turizmi aracılığıyla bilinirliği sağlanmaktadır (Begiç,2016). Okan Akın'ın (2017a ve 2017b) her iki çalışmasında yapıldığı gibi estetik değerlendirmeler görsel sanatlar derslerine de uygulanabilir.

ÖNERİLER

Bu çalışma özgün ve uygulama temelli çalışmalar geliştirmede yol gösterici olabilir. Çalışmanın bez bebeklerin yapım teknikleri açısından sınıflandırılarak sistematik bir hale dönüştürülmesi açısından sonraki çalışmalar için rehber olacağı düşünülmektedir. Bu sistematik ve şema oluşturularak bez bebek yapım tekniklerine ait hazırlanıp sunulan örneklerin aşamalı görselleri de yine bu alanda çalışanlar için örnek teşkil edecektir.

Araştırmacının kendi deneyimlerinden yola çıkarak oluşturduğu düzeye uygun deneyimleri aşamalı olarak paylaşması bez bebek yapımı ile ilgilenenler açısından da katkı sağlayacaktır.

Üç boyutlu çalışmalarını ilk ve ortaokul düzeyinde gerçekleştirebilmek için alternatif bir örnek zinciri sunmaktadır.

Geleneksel olarak üretilen Çomakdağ ve Kapadokya bebeklerinin de bu araştırmada yer alarak değerlendirilmesi kültürel değerlerin yaşatılmasına teknik açıdan bakma fikrinde farkındalık yaratacağı düşünülmektedir.

Görsel sanatlar eğitimcileri açısından araştırmada gerçekleştirilen örnek deneyimler ile ufuk açısı bir yol haritası olacağı öngörülmektedir. Bu yol haritasında yine alanın eğitimcileri için bez bebek teknikleri türlerinin bulgular

ve sonuç bölümlerindeki değerlendirmeler ışığında sınıf düzeyinde gerçekleştirilebilmesi Tablo 2’de öneri olarak “sunulmuştur.

Tablo 2. Bez Bebeklerin Yapım Tekniklerine Göre Sanat Eğitiminde Uygulanabilirliği

Sınıf	Uygulanabilecek Bez Bebek Tekniği							
	Sadece Tekstil Ürünleri ile					Tekstil Ürünleri ve Yardımcı Elemanlarla		
	Dikişsiz				Dikişli			
	Tek Parça		Birkaç Parça		Tek Parça		Dış Kısmı Bez	
Kıvrırma	Bağlama	İç İçe Geçirme	Ekleme	Dikerek Birleştirme	Dikerek Birleştirme	Şerit Kumaş Sarma	Kumaş Kaplama	
1	✓							
2	✓						✓	
3	✓	✓					✓	
4		✓					✓	
5		✓	✓	✓		✓	✓	
6			✓	✓	✓	✓	✓	
7			✓	✓	✓	✓	✓	
8					✓	✓	✓	

Dikişsiz tek parça tekniklerden ilkökul 1,2 ve 3.sınıflar için “kıvrırma”, 3,4 ve 5 sınıf için “bağlama” uygulanabilir. Dikişsiz birkaç parça tekniklerden 5,6 ve 7.sınıf için “iç içe geçirme” ve “ekleme” yaptırılabilir. Dikişli “tek parça” ve “birkaç parça” teknikler ise 6, 7 ve 8.sınıflarda uygulanabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Bu çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmada yazarın katkı oranı % de 100 dür.

KAYNAKÇA

- Adar Cömert, S. (2019). Investigation Of Perceptions Of Social Studies Teacher Candidates On Art Concept With Metaphors. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9, 269-281. Doi: 10.35826/ijetsar.22
- Akbulut, D. (2009). Günümüzde geleneksel oyuncaklar. *Milli Folklor*, 84, 182-191.
- Begic, H. N. (2016). Türk Kültüründe Geleneksel Bez Bebekler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9 (18), 217-228.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, (7.baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Durdu, B. K. (2015). Muğla’da Geleneksel Çocuk Oyuncakları. *Folklor/Edebiyat*, (81), 47.
- Güney, T. (2017). *Sanatçı biyografileri konusunun okul öncesi dönemde, öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi ve etkinlik uygulama önerileri*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Anı Yayıncılık.

Meb (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, Ankara.

Okan Akın, N. (2017'a). "Toplumun Estetik Bilincinin Oluşmasında Kadınların Etkisi Üzerine Bir Örnek" *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15, 1937-1944.

Okan Akın, N. (2017b). Çomakdağ ve Soğanlı Bez Bebeklerin Estetik Değerlendirilmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*.15. (2077-2084).

Onur, B. (2002). *Oyuncaklı Dünya*, Dost Kitapevi Yayınları.

Sakin, N. (2016). Türkiye'de geleneksel kıyafetlerin yaşatılmasında "folklorik yapma bebekler". *Electronic Turkish Studies*, 11(18).

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2000). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

<http://cocukrehberi.com/gonul-paksoy-25-sanat-yilinda-bez-bebekler-sergisi-ile-itu-rsgde/>

<https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172>

<https://www.bursa.com/bu-da-bez-bebek-sergisi-n339416/>

<https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172>

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Oyuncak%20Bebek.pdf

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1: https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1905-1021-13 erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 2: <http://www.muglagazetesi.com.tr/comakdagin-bez-bebekleri-dunyaya-acildi.html> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 3: <https://leventisikli.com/kapadokya-bez-bebekleri-hakinda-soganli-koyu/> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 4: <http://cocukrehberi.com/gonul-paksoy-25-sanat-yilinda-bez-bebekler-sergisi-ile-itu-rsgde/> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 5: <https://www.artiummodern.com/en/product/2457372/sanaticisindan-izli-bez-bebek-gonul-paksoy-i-ii-cilt-metin-sibel> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 6: <https://www.ohu.edu.tr/haber/universitemizde-bez-bebek-ve-cocuk-temali-sergi-acildi/18> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 7: <https://cohum.giresun.edu.tr/tr/news-detail/-bez-bebek-ve-cocuk-adli-online-resim-sergisi/6818> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 8: <https://www.haberhanesi.com/haber/BEZ-BEBEK-SANATCILARININ-CALISMALARI-SERGILENDI-36172> erişim: 16.Kasım.2022

Görsel 9: <https://www.bursa.com/bu-da-bez-bebek-sergisi-n339416/> erişim: 16.Kasım.2022

Image 10: Tuba Güney Tez örnek görseli (Danışman: Canan DEMİR)

Image 11.....54: Nalan OKAN AKIN tasarımları